

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
Інститут управління, технологій та права
Факультет управління і технологій
Кафедра бізнес-логістики та транспортних технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту
управління, технологій та
права

Зорька О.В.

_____ 2019 р

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 27 «Транспорт»

спеціальності 275 «Транспортні технології (за видами)»

освітньо-професійна програма «Транспортні технології (морський та річковий транспорт)»

2019 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Державним університетом
інфраструктури та технологій.

Розробник: ст. викладач кафедри БЛТТ Шкурко Є.Л.

Обговорено та рекомендовано до затвердження науково-методичною радою
факультету Управління і технологій
«28» серпня 2018 року, протокол №1

Програму технологічної та переддипломної практики розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій

Протокол №1, від «28» серпня 2019 року

Завідувач кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій

к.е.н., доц. О.І. О.І. Петренко

Загальні положення щодо організації і проведення практики

Наскрізна програма практики розроблена на весь період навчання (з першого до випускного курсу) студентів зі ОПП 275 «Транспортні технології (морський та річковий транспорт)» першого (бакалаврського) рівня освіти згідно з навчальним планом, затвердженим Вченою радою ДУІТ.

Програма складена у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93, Методичних рекомендацій по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України, затверджених наказом Міністерства освіти України від 14.08.1996 р. № 31-5/, Положення про порядок проведення практики студентів Державного Університету інфраструктури та технологій.

Дана програма містить усі назви практик для студентів, починаючи з першого курсу і закінчуючи випускним. Вона відображає особливості практики для студентів Університету, які спеціалізуються в галузі знань 27 «Транспорт» та навчаються на денній і заочній формах, а також для тих, що мають після закінчення коледжу скорочений термін навчання.

Згідно навчального плану передбачено проведення технологічної (2 курс), переддипломної (4 курс) практики, загальний обсяг годин становить 180 (6 кредитів); для студентів що мають після закінчення коледжів скорочений термін навчання загальний обсяг годин становить 90 (3 кредитів). Місцем проведення технологічної та переддипломної практики є Міністерство інфраструктури України, морські та річкові порти, транспортні та логістичні підприємства.

Детальне описання кожної окремої практики, передбаченої навчальним планом ОПП 275 «Транспортні технології (морський та річковий

транспорт)» містять окремі програми практик для кожного курсу та виду практики.

Мета та завдання практики

Метою є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Завдання практики – набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, виходячи із суті проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій та пропозицій у практичну діяльність підприємства.

Під час практики, в залежності від того, на якому підприємстві студент проходить практику, він повинен досліджувати різні питання.

При проходженні практики на промисловому підприємстві:

- характеристика підприємства або його ділянки з точки зору вантажних перевезень (вид підприємства, зв'язок вантажопотоків із виробництвом, види зовнішнього та внутрішнього транспорту тощо);

- вид, характеристика та класифікація основних вантажів, що переробляються на підприємстві;

- характеристика пунктів відправлення та приймання вантажів;

- розмір партій вантажів, що прибувають або відправляються (за даними статистичних спостережень);

- режим надходження або відправлення вантажів (інтервали прибуття або відправлення, коефіцієнти нерівномірності, максимальне надходження або відправлення за добу, зміну тощо); ці відомості встановлюються шляхом збору та обробки статистичних даних;

- умови накопичення та зберігання вантажів;

- вид та характеристика транспортних засобів для перевезення вантажів;

- вантажні фронти та засоби вантажопереробки;

- технологія та організація існуючої системи зовнішніх та внутрішніх перевезень на підприємстві;

- характеристика парку транспортних засобів підприємства;

- організація комерційної роботи на підприємстві;

- річні загальні і питомі витрати на перевезення;

- основні техніко-економічні показники процесу перевезень та вантажопереробки;

- стан охорони праці та навколишнього середовища на підприємстві.

При проходженні практики у вантажному транспортному підприємстві:

- характеристика та організаційна структура транспортного підприємства в цілому;

- структура і функції відділу експлуатації транспортного підприємства;

- технічна база та умови проведення технічного обслуговування та ремонту рухомого складу для організації перевезень вантажів;

- техніко-експлуатаційна характеристика парку рухомого складу для організації вантажних перевезень;

- відомості про основних клієнтів підприємства;

- характеристика пунктів відправлення та пунктів призначення вантажів

- документообіг при виконанні вантажних перевезень;

- характеристика та визначення розмірів вантажопотоків;

- характеристика основних маршрутів перевезення вантажів;

- умови та особливості перевезень вантажів;

- розрахунок обсягів перевезень;

- основи розрахунку собівартості перевезення вантажів;
- методи визначення витрат на перевезення та розміру доходів транспортного підприємства;
- стан комерційної та транспортно-експедиторської роботи;
- основні техніко-економічні показники організації перевезень вантажів для даного підприємства;
- річні загальні та питомі витрати на перевезення;
- стан охорони праці та навколишнього середовища на підприємстві.

При проходженні практики у пункті перевалки вантажів:

- характеристика пункту перевалки (порту, вантажного двору);
- характеристика колійного розвитку порту (вантажного двору);
- характеристика та спеціалізація вантажних фронтів;
- вид, характеристика та класифікація основних вантажів, що переробляються у пункті перевалки;
- організація обробки суден, вагонів, автомобільного транспорту у пункті перевалки;
- розмір партій вантажів, що прибувають або відправляються (за даними статистичних спостережень);
- режим надходження або відправлення вантажів (інтервали прибуття або відправлення, коефіцієнти нерівномірності, максимальне надходження або відправлення за певний період часу тощо);
- умови накопичення, зберігання та транспортування вантажів;
- технологія та організація вантажопереробки вантажів;
- документообіг при прийманні та відправленні вантажів;
- організація передачі вантажів з одного виду транспорту на інший;
- вид та характеристика транспортних засобів для перевезення певних вантажів;
- вантажні фронти та засоби вантажопереробки пункту перевалки;
- організація комерційної роботи у пункті перевалки;
- річні загальні і питомі витрати на переробку вантажів;

- основні техніко-економічні показники процесу перевезень та вантажопереробки;

- стан охорони праці та навколишнього середовища на підприємстві.

Планування та організація практичної підготовки студентів дозволяє:

- закріпити і доповнити теоретичні знання студентів, отримані при вивченні фундаментальних та фахових дисциплін;

- набути певного досвіду по збиранню, обробці та аналізу статистичних матеріалів, фінансових звітів для проведення студентської науково-дослідної роботи, а також виконання курсових робіт з дисципліни «Організація роботи флоту та портів», «Логістика» та написанні бакалаврської роботи.

- реалізовувати цілісність підготовки спеціалістів для виконання основних професійних функцій.

Переддипломна практика передуює написанню бакалаврської роботи РВО – першого (бакалаврського). Тому закріплення студентів за певною базою практики повинно здійснюватися відповідно до тематики бакалаврських робіт з урахуванням особливостей об'єкта та предмета дослідження. Це дасть змогу студентам зосередити увагу на всебічному вивченні досвіду роботи підприємства та використовувати зібрані матеріали для написання бакалаврської роботи.

Практика покликана сприяти адаптації молодого фахівця – інженера з транспорту до застосування теоретичних знань в реальних умовах. У період практики студентів закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості фахівця. Від ступеня успішності на цьому етапі залежить професійне становлення майбутнього фахівця.

Організація і керівництво практикою

Відповідно до виду призначаються бази проходження практики, якими для студентів факультету управління і технологій ОПП «Транспортні технології» можуть бути:

- підприємства та інші суб'єкти господарювання будь-яких форм власності та організаційно-правового статусу;
- транспортні підприємства;
- логістичні підприємства;
- органи державної влади (Міністерство інфраструктури України, Департамент річкового та морського транспорту тощо);
- морські та річкові порти;
- інші організації, в яких студент зможе закріпити на практиці отримані ним теоретичні знання з фінансових дисциплін.

Згідно наказу, студенти отримують направлення на практику. Кафедра «Бізнес-логістики та транспортних технологій» до початку практики проводить установчу конференцію (збори) студентів-практикантів і викладачів, які керують практикою. На конференції студенти ознайомлюються з основними вимогами до проходження практики і оформлення звітних документів, отримують загальні та індивідуальні завдання на практику, визначають коло статистичних та виробничих даних, які необхідні для оформлення звіту.

Студенти-практиканти з отриманими направленнями прямують на підприємство-базу практики, де їм визначаються робочі місця, закріплюються керівники практики від підприємства.

На початку технологічної та переддипломної практик студент оформляє (при необхідності) перепустку на підприємство, проходить інструктаж з техніки безпеки. Керівник від підприємства проводить зі студентами ознайомлювальну бесіду, уточнює графік проходження практики, організовує екскурсію по

підприємству. Практика здійснюється в структурних підрозділах підприємства (установи), де практиканти знайомляться зі структурою цього підрозділу (відділу), посадовими обов'язками його співробітників.

У період практики студенти можуть працювати стажерами, або на штатних посадах економістів, бухгалтерів, працівників планового відділу тощо.

Під час проходження практики для студентів організуються екскурсії на підприємства різних видів транспорту з високим рівнем організації транспортного виробництва, економічної та фінансової роботи. Місцями проведення екскурсій можуть бути також склади, станції, портові пристані, річкові вокзали, локомотиво - або вагоноремонтні заводи тощо.

Керівництво практикою студентів покладається на кафедру «Бізнес-логістики та транспортних технологій» сумісно з підприємствами, установами, організаціями, де вона здійснюється.

Для кожної групи студентів, що направляється на місце практики, призначаються керівники практики від університету та підприємства.

Обов'язки керівника практики від університету:

- вирішення організаційних питань, надання завдання та необхідної документації для проведення практики;
- проведення консультацій з питань практики;
- розробка календарного графіку роботи студентів;
- контроль за здійсненням практики;
- перевірка та рецензування звітів студентів про виконану практику;
- участь у комісії по прийому диференційованого заліку з практики.

Перед початком практики у стінах університету проводиться попередній інструктаж студентів, в ході якого формуються задачі, порядок та умови проходження практики. Відбувається ознайомлення студентів з програмою практики, даються пояснення до програми, звертається увага на питання і завдання практики, які потребують особливої уваги у зв'язку з пройденим матеріалом, а також з урахуванням майбутніх навчальних занять у наступному

семестрі. Таким чином, забезпечується тісний зв'язок теоретичних занять з практикою.

Крім того, викладачі-керівники практики рекомендують літературу, з якою необхідно ознайомитись під час практики, наголошуючи на спеціальну літературу. Під час проведення інструктажу студентам видаються індивідуальні завдання, складені кафедрою у співдружності зі спеціалістами виробництва, виходячи із загальних завдань практики з урахуванням конкретних інтересів підприємства, кожного студента в фінансовій області, а також практичного досвіду підготовки фахівців. Про виконання індивідуальних завдань студенти звітують у кінці практики одночасно з виконанням загальної програми практики.

Викладач проводить свою роботу в тісному контакті з керівником практики від підприємства.

Керівник практики від підприємства призначається директором (головою) із складу висококваліфікованих працівників відповідних структурних підрозділів.

Керівники практики від виробництва несуть персональну відповідальність за виконання програми і календарного графіка практики студентів, дотримання ними внутрішнього розпорядку підприємств, виконання індивідуальних завдань. Вони зобов'язані до початку практики організувати вивчення студентами правил техніки безпеки і охорони праці, а також провести інструктаж по ним.

Керівники практики від підприємства зобов'язані планувати щоденну роботу студентів, перевіряти її виконання, допомагати студентам вірно виконати усі завдання на робочих місцях; організовувати спільно з керівниками практики від інституту читання лекцій і доповідей, проведення семінарів, і консультацій провідними економістами підприємства.

В обов'язки керівників практики входить також створення умов і забезпечення студентів необхідними матеріалами для оцінки стану та

розробки пропозицій щодо поліпшення технологічної діяльності підприємства.

Керівники практики від виробництва контролюють підготовку звітів студентами-практикантами, в кінці практики перевіряють їх та підписують особисто, складають на кожного студента виробничу характеристику – відгук.

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання згідно з календарним графіком.

Підсумки практики проводяться шляхом складання заліку (з диференційованою оцінкою) про проходження практики перед комісією, яка призначається завідувачем кафедри. До складу комісії входять керівники практики від вищого навчального закладу і, за можливості, від бази практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам фахові дисципліни.

Комісія приймає залік у студентів в останні дні її проходження у вищому навчальному закладі.

Перед заліком студент подає звіт по практиці, коротку характеристику, підписану керівником практики від виробництва, щоденник, робочі матеріали (форми, бланки, розрахунки тощо). На заліку враховується якість відповіді студента, оформлення звіту, оцінка керівника від виробництва. Після здачі заліку звіт передається на кафедру.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписами членів комісії; характеризує успішність студента і враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатами підсумкового контролю.

Студент, який не виконав програму практики без поважних причин, отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку складання заліку, направляється на практику вдруге в період канікул за рахунок студента або відраховується з університету.

Підсумки практики розглядаються на засіданнях кафедри із заслуховуванням звітів керівників від університету.

Структура і зміст кожної практики

Практика студентів університету (технологічна та переддипломна) є невід'ємною складовою навчального процесу і здійснюється у відповідності з навчальними планами підготовки бакалаврів.

Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра.

Згідно навчального плану, практика студентів здійснюється у наступній послідовності:

1. *Навчальна практика* студентів I-го курсу організовує та проводить кафедра інформаційних технологій, триває 2 тижні у другому семестрі.

2. *Технологічна практика* студентів II-го курсу. Організовує та проводить кафедра бізнес-логістики та транспортних технологій, тривалість практики 3 тижні у другому семестрі, в процесі якої студенти вивчають особливості функціонування підприємства, здійснюють обробку статистичних даних, законодавчої бази, нормативної, фінансової та технічної документації.

3. *Переддипломна практика* студентів IV-го (II-го скороченого) курсу. Організовує та проводить кафедра бізнес-логістики та транспортних технологій, тривалість практики 3 тижні у восьмому (четвертому) семестрі, в процесі якої студенти безпосередньо на підприємстві, досліджують особливості організації виробничо-господарської та транспортної роботи, здійснюють збір та обробку первинних матеріалів, нормативної, фінансової та технічної документації для висвітлення інформації в бакалаврській роботі.

Базами практик є підприємства, установи та організації різних форм власності згідно з договорами, які укладаються університетом з базами практик. Крім цього студент має право самостійно обирати базу практики з

числа транспортних та логістичних підприємств, транспортно-експедиторських компаній, підприємств малого та середнього бізнесу, комунальних підприємств, державних органів, підприємств портової інфраструктури тощо.

Методичне забезпечення практики

Методичне забезпечення практики здійснюється керівниками практики. Проходження практики на підприємствах відрізняється від організації навчального процесу в університеті. Під час практики лекційний процес зводиться до мінімуму (оглядова лекція, індивідуальні бесіди). Основне для студента – набуття практичного досвіду на базі конкретного підприємства.

У цьому зв'язку кожен студент-практикант особисто, згідно завдань програми практики, знайомиться з різноманітною нормативною, плановою, фінансово-економічною та звітною документацією. На матеріалах підприємства вивчає методику і практику управління і планування роботи підприємства, знайомиться з типовими виробничими та технічними проблемами, що виникають при взаємовідносинах з іншими економічними суб'єктами, набуває практичних навиків управління підприємством, аналізу його фінансово-економічної діяльності, виявляє внутрішні резерви підвищення ефективності і обґрунтовує необхідність їх впровадження у виробничий процес.

Крім того, практиканти знайомляться з організацією праці на підприємстві, зі станом трудової дисципліни і заходами спрямованими на її зміцнення, вивчають організацію ресурсного забезпечення підприємства збуту вироблених товарів та надання послуг, знайомляться з порядком укладання договорів, організацією і проблемами їх виконання, аналізують конкретні ділові ситуації, пов'язані з їх виконанням. Студенти самостійно працюють з робітниками підприємства і, в окремих випадках, звертаються до керівника

практики. Працюючи з документами, студент повинен робити систематизовані записи у спеціальному зошиті та щоденнику практики таким чином, щоб вони стали основою звіту по практиці. Особливу увагу студент приділяє збору матеріалів для виконання індивідуальних завдань, які можуть у майбутньому використовуватись при написанні курсових, дипломних та наукових робіт. Виконуючи індивідуальні завдання, необхідно звернути увагу на такі питання: необхідність вивчення проблеми (задачі), аналіз вирішення їх на даній базі практики, попередні пропозиції по вдосконаленню роботи підприємства чи його підрозділів. При проходженні практики студент повинен працювати з максимальною плідністю, ефективно використовувати свій робочий час.

Методи контролю

Контроль за проведенням практики має на меті виявлення недоліків та надання практичної допомоги студентам по виконанню програми практики. Під час проходження практики проводиться *поточний та підсумковий контроль* виконання окремих розділів і всієї програми практики. Цей контроль здійснюється керівниками практики від кафедр і баз практики, а також періодично завідувачами профілюючих кафедр вузу. Контролюючі особи своєчасно вживають заходів до усунення виявлених у процесі проходження практики недоліків.

Керівники від профілюючих кафедр перевіряють організацію роботи студентів-практикантів, хід виконання програми практики, ставлення їх до роботи, дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку тощо.

Керівник практики від бази практики проводить із практикантами співбесіди, перевіряє правильність виконання індивідуальних завдань та доручень, підготовку усіх необхідних документів (табл. 1), ведення щоденника, звіту за результатами практики.

Таблиця 1 – Структура звітних матеріалів видів практики

Вид практики	Звітна документація з проходження практики
Технологічна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наказ про зарахування студента на практику та призначення керівника від університету. 2. Щоденник проходження практики. 3. Відгук керівника практики від вузу. 4. Звіт про технологічну практику.
Переддипломна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наказ про зарахування студента на практику та призначення керівника від університету. 2. Відгук керівника практики від бази вузу. 3. Характеристика керівника бази практики на студента – практиканта, завірену печаткою. 4. Щоденник проходження практики. 5. Звіт про виробничу практику.

Студенти повинні виконувати діючі на підприємстві (в установі, організації чи органі) правила внутрішнього трудового розпорядку та охорони праці.

У разі грубих порушень цих правил, проходження студентом практики може бути припинено. Остаточне рішення приймає керівник практики від вузу, а у разі його тривалої відсутності керівник практики від бази практики.

У разі порушення студентом-практикантом ОПП «Транспортні технології» програми і порядку проходження практики, керівник від кафедри повідомляє завідуючого кафедр бізнес-логістики та транспортних технологій та керівника від бази практики.

В останні дні практики керівник від виробництва перевіряє щоденник, звіт, в разі необхідності, надає свої зауваження, складає на кожного студента коротку характеристику, відмічає в ній виконання програми практики, відношення до роботи, трудову дисципліну, ступінь оволодіння виробничими навичками, участь у науково-дослідній роботі. Звіт студента, характеристика на нього керівника практики від підприємства і щоденник засвідчуються керівником підприємства і печаткою.

Керівники практики від виробництва і університету узагальнюють підсумки проходження практики і розробляють заходи щодо її удосконалення.

Студент, який не виконав програму практики і отримав негативний відгук про роботу, чи незадовільну оцінку на захисті звіту про проходження практики – не допускається до державного іспиту зі спеціальності.

З метою забезпечення єдиних критеріїв і об'єктивності оцінок перевага в оцінці результатів проходження практики належить представнику від ДУІТ. Оцінка має відображати ступінь підготовленості студента-практиканта до практичної роботи.

Відповідно до видів робіт якими звітує студент про проходження практики з фаху формується загальний бал за проходження практики (табл. 2).

Таблиця 2 – Критерії формування загального балу оцінки практики

Найменування роботи	Кількість балів
Підготовка основної частини звіту (наявність та повнота висвітлених питань)	По 5 балів за відповідність кожного пункту плану, разом до 40 балів
Підготовка і оформлення додатків до звіту (наявність та правильність заповнення)	По 5 балів до пунктів 2-7 плану, разом до 30 балів
Захист звіту з практики (повнота відповідей і володіння матеріалом)	Від 0 до 30 балів

На основі набраних балів виставляється диференційована оцінка за проходження відповідного виду практики за шкалою поданою нижче.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики